

УДК 347.1(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4650275>

Є.О. МІЧУРИН,

професор кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор, м. Харків, Україна; e-mail: michurin@karazin.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4283-4604>

І.Є. МІЧУРИН,

студент факультету комп'ютерних наук Харківського національного університету радіоелектроніки, м. Харків, Україна; e-mail: igor.michurin@nure.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0998-5470>

КРИПТОВАЛЮТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ОБМЕЖЕНЬ

I.O. MICHURIN,

Professor, Chair of Civil Law Disciplines, V.N. Karazin Kharkiv National University, Doctor of Law, (Full) Professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: michurin@karazin.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4283-4604>

I.I. MICHURIN,

Student, Faculty of Computer Science, Kharkiv National University of Radio Electronics, Kharkiv, Ukraine; e-mail: igor.michurin@nure.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0998-5470>

CRYPTOCURRENCY IN UKRAINE: PROBLEMS OF RECOGNITION, DEFINITION OF THE LEGAL NATURE AND RESTRICTIONS

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Попри існування правовідносини із криптовалютами їх законодавче регулювання не відбулося. Проблема закріплення у законі криптовалют є загальносвітовою. Окремі держави (Китай) забороняють криптовалюту. Мальта, Швейцарія та інші держави мають законодавство про криптовалюту. Проблемою є визначення криптовалюти як об'єкту цивільних прав. Важливо з'ясувати її правову природу. **Метою роботи** є визначення криптовалюти як об'єкту цивільних прав та виявлення її правової природи. Використані такі **методи**: діалектичний – для співставлення криптовалюти з іншими об'єктами цивільних прав; формально-логічний – для визначення правової природи криптовалюти; системно-структурний – для виявлення криптовалюти у системі об'єктів цивільного права. **Результати.** Відсутність правового регулювання криптовалют заважає охороні та розвитку прав і інтересів осіб, що здійснюють їх щодо криптовалют. Обіг криптовалют має регулюватися цивільним законодавством. Доведено, що криптовалюти мають зайняти самостійне місце серед об'єктів цивільних прав. Криптовалюта належить до групи віртуальних благ. Остання почала формуватися із розвитком комп'ютерних (ІТ) технологій. Виявлені окремі риси, що визначають правову природу криптовалют та інші віртуальних благ. Вони не мають чіткої уречевленої форми. Вони можуть швидко змінювати матеріальні носії. Від цього їхня цінність залишається незмінною. Ці об'єкти є оборотоздатними. Вони продаються, даруються, обмінюються на майно, товари, послуги тощо. Потрібним є подальше правове регулювання криптовалют у приватному праві. **Висновки.** Криптовалюта є відмінною від грошей та інших об'єктів цивільних прав. На криптовалюту в суб'єктів цивільного права виникають абсолютні права. Вони підтверджують належність криптовалюти певній особі. Криптовалюти здатні бути об'єктом зобов'язань.

Ключові слова: криптовалюта; віртуальні блага; об'єкти цивільних прав

***

Problem statement. Despite the existence of a legal relationship with cryptocurrencies, their legislative regulation has not taken place. The problem of enshrining cryptocurrencies in law is global. Some states (China) ban cryptocurrencies. Malta, Switzerland and other countries have legislation on cryptocurrencies. The problem is to define cryptocurrency as an object of civil rights. It is important to find out its legal nature. The **purpose** of the work is to define cryptocurrency as an object of

civil rights and to reveal its legal nature. The following **methods** are used: dialectical – to compare cryptocurrency with other objects of civil rights; formal-logical – to determine the legal nature of cryptocurrency; system-structural – to detect cryptocurrency in the system of objects of civil law. **Results.** The lack of legal regulation of cryptocurrencies hinders the protection and development of the rights and interests of those who exercise them in relation to cryptocurrencies. The circulation of cryptocurrencies should be regulated by civil law. It has been proven that cryptocurrencies should take an independent place among the objects of civil rights. Cryptocurrency is different from money and other objects of civil rights. Civil rights entities have property rights to cryptocurrency. Cryptocurrency belongs to the group of virtual goods. The latter began to take shape with the development of computer (IT) technology. Some features that determine the legal nature of cryptocurrencies and other virtual goods have been identified. They do not have a clear materialized form. They can change material media quickly. As a result, their value remains unchanged. These facilities are operational. They are sold, donated, exchanged for property, goods, services, etc. Further legal regulation of cryptocurrencies in private law is needed. **Conclusions.** Cryptocurrency is different from money and other objects of civil rights. Civil rights entities have property rights to cryptocurrency. They confirm that the cryptocurrency belongs to a certain person. Cryptocurrencies can be subject of obligations.

Key words: *cryptocurrency; virtual goods; objects of civil rights*

Постановка проблеми

Проблема визнання державою криптовалюти є загальносвітовою. Такі держави як Мальта, Швейцарія, Білорусь та Канада сприяють розвитку криптовалюти і мають відповідну нормативну базу. У Великобританії криптовалюти не є офіційно визнаним засобом платежу (не є грошима), утім є вимоги щодо реєстрації трейдерів криптовалюти у державній установі – FCA. У США втілено багато обмежень і регулятивних процедур щодо криптовалюти, загалом вони не заборонені. У Китаї криптовалюти фактично заборонені.

Криптовалюта як об'єкт цивільних прав ще чітко не врегульована чинним законодавством України. Відсутність правового регулювання криптовалюти заважає охороні та розвитку прав й інтересів осіб, що здійснюють їх щодо криптовалюти. Відтак, правове врегулювання криптовалюти як об'єкту цивільних прав в Україні сприятиме захисту прав суб'єктів цивільного права у відповідній сфері правовідносин.

Стан розробленості проблеми криптовалюти як об'єкту цивільних прав наступний. В.Л. Скрипник визначив криптовалюту як об'єкт цивільних прав. Зокрема, він відзначив, що об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші, цінні папери, криптовалюта, інше майно, тварини, біологічні матеріали, електроенергія, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага [1, с.4]. І.В. Давидова приділила увагу технології Блокчейн [2, с.146], завдяки якій наразі існує криптовалюта. Дарко Стошич, Душан Стошич, Т. Людермір і Т. Стошич (Stosic et al., 2019) відзначають, що цифрові активи, які називаються

криптовалютами, створюють нові парадигми, а також альтернативні засоби капіталу [3, с.548]. Утім, правова природа криптовалюти не була остаточно визначена у наявних дослідженнях. Тому метою статті є визначення криптовалюти як об'єкту цивільних прав та виявлення її правової природи. Її новизна полягає в новому погляді на криптовалюту як об'єкт цивільних прав, що є відмінним за своєю правовою природою від грошей, валютних цінностей, не охоплюється дефініцією інформації тощо. Завданнями є виявити окремі риси, що визначають правову природу криптовалюти, з'ясувати можливість обмежень прав осіб та визнати теоретичну можливість її визнання як об'єкта цивільних прав.

Блокчейн та інші технології для існування криптовалюти: короткий аналіз

Криптовалюта існує завдяки технології Блокчейн (Blockchain). Block chain від block – блок, chain – ланцюг – розподілена база даних, що зберігає впорядкований ланцюжок записів (так званих блоків), що постійно довшає. Сутність цієї технології полягає у тому, що вона передбачає зберігання тої ж самої інформації одночасно на великій кількості носіїв у багатьох користувачів та на різних серверах. Вони, на думку У. Мукерджі та А. Скеллум (Mukhopadhyay and Skjellum, 2016), покладаються на безпечну структуру даних розподіленого реєстру; майнінг є невід'ємною частиною таких систем [4, с.745]. Відтак, дані захищено від підробки та спотворення. Це дозволяє забезпечити надійність зберігання інформації та вберегти її від підроблення. Якщо на одному з носіїв інформація буде відрізняться від розміщеної на інших носіях інформації, то блокчейн автоматично розпізнає невірну інформацію та не враховує її під час

роботи системи, яка забезпечує обіг криптовалюти.

Крім Біткоїну, який на сьогодні є однією з найбільш відомих криптовалют, існують й інші: загальні або локальні (внутрішні) криптовалюти. Ресурсами та блокчейн-платформами для створення криптовалюти є: GitHub, Ethereum, The World Exchange, NEO, NEM, Ripple, Waves тощо. Такі сервіси зазвичай вміщують фреймворки – набір інструментів, які функціонують у рамках однієї платформи та дозволяють здійснювати розробку програмного забезпечення для існування криптовалюти, цифрових токенів (умовних одиниць виміру певної криптовалюти). Коли нова криптовалюта як товар з'являється на крипторинку, її розміщують у ICO Initial Coin Offering (первісне розміщення токенів), своєрідній криптобіржі. Це робиться для залучення подальших інвестицій у цю криптовалюту, визначає її подальшу цінність на ринку криптовалют.

Недоліками Блокчейна є великий розмір файлів та, відповідно, комп'ютерних ресурсів, який займає кожна криптовалюта, що в них розміщена, та значні витрати енергоресурсів (електроенергії) на підтримку обладнання, що обслуговує криптовалюту у Блокчейні. Відтак, наразі почали розвиваються й інші, більш досконалі технології. Наприклад, DAG (Directed Acyclic Graph) – технологія спрямованого ациклічного графу, що характеризується вдосконаленою верифікацією даних через перевірку усіх транзакцій всіма вузлами мережі без формування блоків, що потребує меншої кількості обчислювальних ресурсів.

Такі технічні подробиці необхідні для розуміння: забороняти криптовалюту за засадничим підходом приватного права – дозволено усе, що прямо не заборонено навряд чи розумно. Адже розвиток комп'ютерних технологій буде постійно випереджати існуючі заборони.

Все, що здатне задовольнити різноманітні потреби людей, як зазначає О.В. Даниленко, називається у праві благом [5, с.21]. Блага можуть купуватися, обмінюватися на майно, роботи, послуги згідно до закону. Оскільки зараз у праві (ст.177 ЦК України) об'єкт цивільних прав визначається через категорію "благо", є підстави стверджувати про існування віртуальних благ. До них належить криптовалюта. Відтак, потрібним є виважене правове регулювання вказаних благ, зокрема, криптовалют у приватному праві.

Правова природа криптовалют

Криптовалюта – це програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, та відомості про який вносяться й зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду) – Проект Закону України "Про обіг криптовалют в Україні" від 06.10.2017 р. № 7183 [6].

Зважаючи на вказане раніше, одним із недоліків такого визначення є його прив'язка до технології Блокчейн. Якщо до криптовалюти буде застосована інша технологія, то за запропонованим у проекті Закону поняттям це вже буде начебто не криптовалюта, утім, це не так. Тому процитоване визначення криптовалюти позбавлене властивості універсальності, невиправдано звучує сутність криптовалюти й не враховує повністю її природу – потенційну адаптивність до інших, ніж Блокчейн, технологій.

Наразі практика обігу криптовалют в Україні випереджає їхнє правове регулювання. Належному правовому регулюванню криптовалют заважає недостатня розробленість цього об'єкту цивільних прав у теорії, а відтак – відсутність чіткого розуміння його правової природи, обмежень, що мають вводитися державою як регулятором.

Для того, щоб з'ясувати правову природу криптовалют, необхідно визначити, чи є вони об'єктом цивільних прав і якщо так, то яким саме. Підставою, щоб зробити припущення про належність криптовалют до об'єктів цивільного права, є Концепція оновлення Цивільного кодексу України. У ній звертається увага на розширення переліку об'єктів цивільних прав, серед яких вказана й криптовалюта [7, с.10].

С.І. Шимон властивість об'єктоздатності визначає як можливість певного блага виступати об'єктом цивільних правовідносин, що забезпечується його підвладністю людині, тобто такою його властивістю, яка дозволяє особі панувати над ним для задоволення відповідних інтересів [8, с.82]. Криптовалюта відповідає цим критеріям, адже належність особі криптовалюти підтверджується записом – ідентифікатором у Блокчейні й особа може розпоряджатися нею для задоволення власних інтересів.

Згідно ст.177 ЦК України, об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати роботи, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матері-

альні і нематеріальні блага [9]. Відтак, об'єктами цивільних прав можуть бути матеріальні і нематеріальні блага. Крім матеріальних благ, цивільне право вміщує й нематеріальні: честь, гідність, інформацію, результати інтелектуальної, творчої діяльності тощо. Тобто, виключний перелік таких благ у ЦК України відсутній. Це дає підстави для розширювального тлумачення ст.177 ЦК України й висновку, що не лише об'єкти цивільних прав, прямо визначені у ній, можуть належати до таких, але й "інші матеріальні і нематеріальні блага", про що прямо у ній зазначено.

Очевидно, й інші об'єкти, що підпадають під правове регулювання цивільного законодавства, які не заборонені до цивільного обігу законом (ч.2 ст.178 ЦК України), можуть бути об'єктами цивільних прав, підпадаючи під цей відкритий перелік об'єктів цивільних прав, висловлених завершальною фразою ст.177, що їх визначає: "також інші матеріальні і нематеріальні блага". Відтак, у першому наближенні є підстави вважати криптовалюту, з урахуванням вказаних вище застережень, об'єктом цивільних прав.

Немає прямої заборони щодо обігу криптовалют у законі (додержано застереження, що встановлено у ч.2 ст.178 ЦК України). Також необхідно зазначити, що криптовалюта підпадає під врегулювання нормами цивільного законодавства. Адже згідно ч.1 ст.1 ЦК України, цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників [9]. Правовідносини з обігу криптовалют здійснюються на рівній основі між їхніми учасниками, не засновані на адміністративному підпорядкуванні. Вони базуються на вільному волевиявленні, майновій самостійності учасників цих правовідносин.

Після визначення криптовалюту як об'єкта цивільних прав слід з'ясувати, який саме це об'єкт. Криптовалюту не можна вважати грошима у розумінні ст.192 ЦК України. Адже у ній грошима визначається грошова одиниця України – гривня (ч.1) або ж іноземна валюта (ч.2). Криптовалюта не належить ані до перших, ані до других, оскільки вона не емітована жодною державою. У літературі правильно зазначається, що незважаючи на схожість криптовалюту з іншими об'єктами цивільних прав, слід визнати, що вона – абсолютно нове явище, аналогів якого раніше не було. Спосіб створення криптовалюту та той факт, що вона не забезпечена

будь-якими активами, не дозволяє однозначно класифікувати її як гроші, включаючи електронні гроші, які завжди забезпечені реальними грошима. Випуск криптовалюти не може контролюватися та регулюватися будь-яким зовнішнім суб'єктом, оскільки він реалізований на основі зазначеного програмного алгоритму [10, с.4].

Згідно з Листом Держспецзв'язку України від 19.06.2018 року № 04/02/02-1909, майнінг криптовалют не належить до ліцензованих видів послуг. Національний банк України та Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг ще 30.11.2017 року зробили заяву щодо статусу криптовалют в Україні, де вказали: "...складна правова природа криптовалют не дозволяє визнати їх ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом" [11]. Отже, напругу застосовувати до криптовалют спеціальне правове регулювання щодо валют, платіжних засобів іншої країни, валютних цінностей, електронних грошей немає підстав.

Якщо передбачити, що криптовалюта є нематеріальним благом, необхідно звернутися до глави 15 ЦК України, яка визначає види нематеріальних благ: результати інтелектуальної, творчої діяльності; інформація; особисті немайнові блага. Цей перелік нематеріальних благ у главі 15 ЦК України є вичерпним. Криптовалюта не є результатом інтелектуальної, творчої діяльності людини, оскільки відсутній творчий, унікальний характер при її виникненні: це є циклічний процес як результат майнінгу. Практика іноді йде шляхом обліку криптовалют, належних юридичній особі як об'єктів права інтелектуальної власності. Це є юридична фікція. Криптовалюта хоча і є продуктом технології Блокчейн та із нею пов'язаних, окрема її кількість, що обліковується як активи юридичної особи, об'єктом права інтелектуальної власності не є.

Криптовалюта не є особистим немайновим благом (до яких належать честь, гідність, ділова репутація), оскільки відокремлена від особи, є відчужуваним благом.

Також у Главі 15 ЦК України до нематеріальних благ належить інформація. Згідно ч.1 ст.200 ЦК України, інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [9]. Криптовалюта, оскільки вона є даними, відображеними у електронній формі, напевно підпадає під визначення інформації. Утім,

інформації притаманні, зокрема, такі властивості як можливість збереження в особі, яка її передала; можливість тиражування та поширення в необмеженій кількості екземплярів без зміни її змісту. Криптовалюта передається від однієї особи до іншої та не має можливості тиражування, залишення одночасно в особі, що її передає, як інформація. Відтак, правова природа криптовалюти інша, ніж у інформації. Інформація про наявність криптовалюти в особі та сама криптовалюта – різні об'єкти цивільних прав.

Іншим об'єктом цивільних прав є майнові права. Їх найбільш широке визначення надано у ст.3 Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні". У ній вказано, що майновими правами, які можуть оцінюватися, визнаються будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовими частинами права власності (права володіння, розпорядження, користування), а також інші специфічні права (права на провадження діяльності, використання природних ресурсів тощо) та права вимоги. У останній нормі немає вичерпного переліку майнових прав, що дозволяє застосувати розширювальне її тлумачення. Отже, під такими правами "визнаються будь-які права, пов'язані з майном" [12].

Майнові права можуть виникати в осіб на об'єкти, які (як і криптовалюта) не мають чіткої уречевленої форми, можуть без втрати властивостей змінювати матеріальні носії. Так, згідно ст.15 Закону України "Про авторське право і суміжні права", до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: виключне право на використання твору; виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами [13]. Пов'язаність із майном криптовалюти полягає у її майновій цінності, можливості бути проданою за грошові кошти, обмінюватися на інші майнові блага.

Щодо криптовалюти можуть виникати абсолютні права, які визначають її належність певній особі. Визнання відповідного абсолютного права на благо за певною особою створює такий стан, коли усі інші особи, в яких відсутні права, мають загальний обов'язок утриматися від посягання на абсолютне право. Крім того, закріпленість благ за певною особою, що відбувається завдяки абсолютному праву, може зобов'язувати особу [14, с.477]. Відтак, криптовалюти можуть бути об'єктом зобов'язань. Абсолютне право особи на криптовалюту як об'єкт цивільних прав дозволяє особі змінювати її на-

лежність на користь іншої особи: передавати за гроші або безоплатно, обмінювати на товари, роботи, послуги.

Таким чином, криптовалюта є об'єктом цивільних прав, що серед інших має бути закріпленою у цивільному законодавстві України.

Обмеження прав осіб щодо криптовалют в Україні

Сучасне право України спрямоване на розвиток прав осіб, адже у ст.3 Конституції України відзначено: права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Обмеження прав осіб встановлюються законом. Права та свободи можуть бути обмежені у випадках, передбачених нею (ч.1 ст.64 Конституції України [15]). У той саме час ст.1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р. встановлює, що держава має право вводити в дію такі закони, які, на її думку, є необхідними для здійснення контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів [16, с.117].

Згідно ст.178 ЦК України, об'єкти цивільних прав можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином, якщо вони не вилучені з цивільного обороту, або не обмежені в обороті, або не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи. Види об'єктів цивільних прав, перебування яких у цивільному обороті не допускається (об'єкти, вилучені з цивільного обороту), мають бути прямо встановлені у законі [9]. Наразі законодавством України не встановлені обмеження щодо обігу криптовалют. Вище вже було доведено, що криптовалюта є об'єктом цивільних прав. Відтак, згідно з ч.1 ст.178 ЦК України, криптовалюти можуть відчужуватися або передаватися від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва або іншим чином.

Загальний підхід сучасного права (з урахуванням ст.3 та інших Конституції України) полягає у тому, що у правовій державі втручання у майнові права особи має бути винятковим, обґрунтованим та обумовленим законними правами інших осіб чи суспільними інтересами, що можуть конкурувати з правами уповноваженого суб'єкта. При законодавчому врегулюванні обмежень щодо криптовалюти має бути проведена системна робота із залученням науковців, що знаються саме у сфері обмежень прав осіб. Інший підхід відкриває шлях до оскарження порушення прав осіб через неправомірні обме-

ження аж до ЕСПЧ.

Необхідно зазначити, що через "віртуалізацію" окремих процесів, що відбувається наразі та нерегульованість правом смарт-контрактів, криптовалюти та прав на неї можуть виникнути ситуації, коли особа вважатиме, що вона набула певне майно на підставі речового права. Скажімо, через певний "віртуальний доказ" цього (запис у Блокчейн тощо). Утім, факт переходу права власності може не відбутися де-юре, оскільки мають бути додержані відповідні процедури згідно з цивільним законодавством, коли вони необхідні, зокрема – вимоги ст.182 та інших ЦК України (купівля нерухомості за криптовалюти) [17, с.129–130]. При здійсненні правочинів із криптовалютами необхідно враховувати існуючі законодавчі обмеження, зокрема, ті що стосуються необхідності додержання письмової нотаріальної форми окремих правочинів тощо.

Висновки

1. Криптовалюта є об'єктом цивільних прав, що серед інших має бути закріплена у цивільному законодавстві України. Криптовалюта є відмінною від грошей та інших об'єктів цивіль-

них прав. Абсолютні права на криптовалюту визначають її належність певній особі. Криптовалюти здатні бути об'єктом відповідних зобов'язань.

2. Криптовалюта через її специфіку має зайняти своє місце серед інших об'єктів цивільних прав. Її слід визначити серед групи віртуальних благ, що почала зароджуватися із розвитком комп'ютерних (ІТ) технологій та ще не знайшла належного правового регулювання. Такі об'єкти не мають уречевленої форми, утім складають цілком реальну цінність, є оборотоздатними у цивільному обігу: продаються, даруються, обмінюються на майно, товари, послуги тощо. Відтак, потрібним є подальше правове регулювання вказаних благ, зокрема, криптовалют у приватному праві.

Конфлікт інтересів

Автори статті повідомляють про відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження не отримало фінансової підтримки з боку юридичних чи фізичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скрипник В. Л. Об'єкти цивільних прав: теоретичні та методологічні проблеми: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. К., 2021. 497 с.
2. Давидова І. В. Правочини та їх недійсність і інформаційному суспільстві: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2018. 524 с.
3. Stosic Darko, Stosic Dusan, Ludermir T. B., Stosic T. Exploring disorder and complexity in the cryptocurrency space. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*. Volume 525, 1 July 2019, P. 548–556. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2019.03.091>
4. Mukhopadhyay U., Skjellum A. Overview of cryptocurrency systems. *4th Annual Privacy, Security, and Trust (PST) Conference 2016*, p. 745–752. <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/7906988>
5. Даниленко О. В. Правовий режим грошей як об'єктів цивільних прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Х., 2017. 224 с.
6. Про обіг криптовалют в Україні: проект Закону України від 06.10.2017 реєстр. № 7183. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=62684&pf35401=435750>
7. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім "АртЕк", 2020. 128 с.
8. Шимон С. І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 664 с.
9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435–IV. https://yurist-online.org/laws/codes/civil/civil_code2016.pdf
10. Bolotaeva O. S., Stepanova A. A., Alekseeva S. S. The Legal Nature of Cryptocurrency. *IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science* (2019). <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/272/3/032166/pdf>
11. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні: від 30.11.2017. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>
12. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 47. Ст. 251.
13. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.

14. Мічурін Є. О. Абсолютні цивільні права: тенденції до подальшого застосування при правовому регулюванні належності об'єктів ІТ права. *Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: тези доповідей І Міжнародної наук.-практ. онлайн-конф.* (м. Київ, 15 березня 2021 р.). К.: ІТТА, 2021. С. 476–478.
15. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.
16. Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (цивільно-правовий аспект): дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2009. 463 с.
17. Мічурін Є. О. Приватне ІТ-право: навч. посіб. Х.: Право, 2021. 176 с.

REFERENCES

1. Skrypnyk, V. L. (2021). *Obyekty tsyvilnykh prav: teoretychni ta metodolohichni problemy* [Objects of civil rights: theoretical and methodological problems]. Doctor's thesis (12.00.03). Kyiv (in Ukr.).
2. Davydova, I. V. (2018). *Pravochyny ta yikh nediyisnist i informatsiynomu suspilstvi* [Deeds and their invalidity and the information society]. Doctor's thesis (12.00.03). Odesa (in Ukr.).
3. Stosic, Darko, Stosic, Dusan, Ludermit, T. B., & Stosic, T. (2019). Exploring disorder and complexity in the cryptocurrency space. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*. Volume 525, 1 July, P. 548–556. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2019.03.091>
4. Mukhopadhyay, U., & Skjellum, A. (2016). Overview of cryptocurrency systems. *4th Annual Privacy, Security, and Trust (PST) Conference*, p. 745–752. <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/7906988>
5. Danylenko, O. V. (2017). *Pravovyy rezhym hroshey yak obyektiv tsyvilnykh prav* [Legal regime of money as objects of civil rights]. Candidate's thesis (12.00.03). Kharkiv (in Ukr.).
6. *Pro obih kryptovalyut v Ukrayini* [On the circulation of cryptocurrencies in Ukraine]. Proekt Zakonu Ukrayiny (06.10.2017 reestr. No. 7183). <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=62684&pf35401=435750> (in Ukr.).
7. *Kontseptsiya onovlennya Tsyvilnoho kodeksu Ukrayiny* [The concept of updating the Civil Code of Ukraine]. Kyiv: Vydavnychyy dim "ArtEk", 2020 (in Ukr.).
8. Shymon, S. I. (2014). *Teoriya maynovykh prav yak obyektiv tsyvilnykh pravovidnosyn* [Theory of property rights as objects of civil law]. Monohrafiya. Kyiv: Yurinkom Inter (in Ukr.).
9. *Tsyvilnyy kodeks Ukrayiny* [The Civil Code of Ukraine]. Zakon Ukrayiny (16.01.2003 No. 435–4). https://yurist-online.org/laws/codes/civil/civil_code2016.pdf (in Ukr.).
10. Bolotaeva, O. S., Stepanova, A. A., & Alekseeva, S. S. (2019). The Legal Nature of Cryptocurrency. IOP Conf. Series: *Earth and Environmental Science*. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/272/3/032166/pdf>
11. *Spilna zayava finansovykh rehulyatoriv shchodo statusu kryptovalyut v Ukrayini* [Joint statement of financial regulators on the status of cryptocurrencies in Ukraine]. (30.11.2017). <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kryptovalyut-v-ukrayini> (in Ukr.).
12. Pro otsinku mayna, maynovykh prav ta profesiynu otsinochnu diyalnist v Ukrayini [On property valuation, property rights and professional valuation activities in Ukraine]. Zakon Ukrayiny (12.07.2001 No. 2658–3). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (47), 251 (in Ukr.).
13. Pro avtorske pravo i sumizhni prava [About copyright and related rights]. Zakon Ukrayiny (23.12.1993 No. 3792–12). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1994, (13), 64 (in Ukr.).
14. Michurin, I. O. (2021). Absolyutni tsyvilni prava: tendentsiyi do podalshoho zastosuvannya pry pravovomu rehulyuvanni nalezhnosti obyektiv IT prava [Absolute civil rights: tendencies to further application in the legal regulation of the ownership of IT objects]. *Aktualni problemy, priorytetni napryamky ta stratehiyi rozvytku Ukrayiny: tezy dopovidey I Mizhnarodnoyi nauk.-prakt. onlayn-konf.* (m. Kyiv, 15 bezreznia 2021 r.). Kyiv: ITTA (s. 476–478) (in Ukr.).
15. Konstytutsiya Ukrayiny [Constitution of Ukraine]. Zakon Ukrayiny (28.06.1996 No. 254k/96-VR). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (30), 141 (in Ukr.).
16. Michurin, I. O. (2009). *Obmezheniya maynovykh prav fizychnykh osib (tsyvilno-pravovyy aspekt)* [Restriction of property rights of individuals (civil law aspect)]. Doctor's thesis (12.00.03). Kyiv (in Ukr.).
17. Michurin, I. O. (2021). *Pryvatne IT-pravo* [Private IT law]. Navch. posib. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).

Published in:

Форум права: 67 pp. 46–53 (2).

Related identifiers:

10.5281/zenodo.4650275

http://forumprava.pp.ua/files/046-053-2021-2-FP-Michurin.Michurin_7.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2021_2_7.pdf

License (for files):

[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Received: 16.04.2021

Accepted: 30.04.2021

Published: 04.05.2021

Cite as:

Мічурін, Є. О., Мічурін, І. Є. (2021). Криптовалюта в Україні: проблеми визнання, визначення правової природи та обмежень. *Форум Права*, 67(2), 46–53. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4650275>

Michurin, I. O., & Michurin, I. I. (2021). Kryptovalyuta v Ukrayini: problemy vyznannya, vyznachennya pravovoyi pryrody ta obmezhen [Cryptocurrency in Ukraine: Problems of Recognition, Definition of the Legal Nature and Restrictions]. *Forum Prava*, 67(2), 46–53. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4650275>